

3. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження : моногр. / А. В. Савченко. – К. : КНТ, 2007. – 596 с.
4. *Модельный Уголовный Кодекс для государств – участников Содружества Независимых Государств*, принят Постановлением Межпарламентской Ассамблеи государств – участников Содружества Независимых Государств (Санкт-Петербург, 17 февраля 1996 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/ihl-nat-3.htm>.
5. Хавронюк М. Й. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : моногр. / М. Й. Хавронюк. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 560 с.
6. Уголовный кодекс Российской Федерации // Собрание законодательства Российской Федерации. – 1996. – № 25. – Ст. 2954.
7. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 410 с.
8. Уголовный Кодекс Кыргызской Республики. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 352 с.
9. Уголовный кодекс Республики Беларусь: принят Палатой представителей 2 июня 1999 г., одобрен Советом Республики 24 июня 1999 г.: текст Кодекса по состоянию на 10 июля 2002 г. – Мн. : Амалфея, 2002. – 288 с.
10. Уголовный кодекс Азербайджанской республики. – СПб., 2001. – 386 с.

Донченко О. І. Кримінально-правова охорона авторитету органів місцевого самоврядування в країнах СНД: порівняльно-правовий аналіз

Статтю присвячено здійсненню порівняльно-правового аналізу кримінальної відповідальності за посягання на авторитет органів місцевого самоврядування у країнах Співдружності Незалежних Держав. Звернуто увагу на особливості регламентації інституту посягальства на авторитет органів місцевого самоврядування у кримінальному законодавстві країн СНД. Визначено, що в цих країнах комплекс розглянутих злочинів має схожий зміст із українським, а деякі статті, що входять у нього, подібні до статей розділу XV Особливої частини Кримінального кодексу України. Зазначено, що інститут злочинів проти авторитету органів місцевого самоврядування у КК України є дещо компактнішим, ніж такі комплекси в законодавстві країн СНД. Пропонується сприйняти позитивні моменти із законодавства цих країн (наприклад, деякі кваліфікуючі ознаки). Звернено увагу на те, що введення відповідних змін повинно мати необхідне кримінологічне обґрунтування.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, кримінально-правова охорона, зарубіжне законодавство.

Донченко Е. И. Уголовно-правовая охрана авторитета органов местного самоуправления в странах СНГ: сравнительно-правовой анализ

В статье произведен сравнительно-правовой анализ уголовной ответственности за посягательства на авторитет органов местного самоуправления в странах Содружества Независимых Государств. Обращено внимание на особенности регламентации института посягательства на авторитет органов местного самоуправления в уголовном законодательстве зарубежных стран. Отмечено, что в этих государствах комплекс исследуемых преступлений по содержанию имеет сходство с украинским, а отдельные статьи абсолютно идентичны статьям раздела XV Особенной части Уголовного кодекса Украины. Отмечено, что институт посягательства на авторитет органов местного самоуправления в УК Украины выглядит более компактным, чем такие же комплексы в уголовном законодательстве стран СНГ. Предлагается учесть позитивные моменты из законодательства зарубежных стран (например, некоторые квалифицирующие признаки). Подчеркивается, что внесение соответствующих изменений должны быть криминологически обоснованы.

Ключевые слова: органы местного самоуправления, уголовно-правовая охрана, зарубежное законодательство.

Donchenko O. Criminal legal protection of the local governments' authority in the CIS countries: comparative legal analysis

This article is devoted to the comparative of the legal analysis of criminal liability for the infringement on the authority of local governments in the CIS. Attention is paid to the peculiarities of regulation institute crimes against the authority of local governments in the criminal legislation of the CIS. It is determined that in those countries the considered complex of crimes has similar meaning with Ukrainian, and some articles that are parts of it are quite similar articles of Section XV of the Criminal Code of Ukraine. It is noted that the institution of offenses against the authority of local governments in the Criminal Code of Ukraine is somewhat more compact than such complexes in the legislation of the CIS. It is proposed to accept the positive aspects of the legislation in these countries and make appropriate additions (e.g. some aggravating circumstances). It is concluded that the introduction of relevant amendments should have the necessary criminological justification.

Key words: local government, criminal legal protection, foreign law.

УДК 340:342.25

*Ольга Миколаївна Золотухіна,
здобувач Київського університету туризму,
економіки і права*

**ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ НОТАРІАТУ УКРАЇНИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ**

Продовжуючи дослідження проблематики правового регулювання функцій нотаріату в Україні, у межах цієї статті варто звернути увагу на питання проблем та шляхів вдосконалення практики функціонування нотаріату в Україні. Слід наголосити, що на сьогодні в умовах інтенсифікації розвитку економічної сфери держави, що обумовлює посилення ролі нотаріату України, проблема його реформування, у тому числі і в контексті підвищення рівня якості реалізації функцій нотаріату, набуває особливої актуальності та потребує свого наукового переосмислення. Це обумовлено також:

– існуючими практичними недоліками функціонування нотаріату, що виявляється в ускладненні нотаріальних процедур, неусталеністю практики вчинення окремих нотаріальних дій, недостатністю кадрового забезпечення нотаріату в регіонах України тощо;

– невитребованістю медіаційного та попереджувального функціонального потенціалу нотаріату, що має бути враховано в умовах реформування правової системи України, наближення нотаріату України до нотаріату латинського типу;

– необхідністю досягнення та забезпечення балансу приватних і публічних правових інтересів, що реалізується, у тому числі, і за допомогою вдосконалення функціонування нотаріату;

– поточними євроінтеграційними змінами в суспільно-політичному та правовому житті України, що потребує адаптації та гармонізації функціонування нотаріату України до стандартів Європейського Союзу (далі – ЄС).

Оснoву вдосконалення функціонування нотаріату має становити відповідний науковий критичний аналіз практики функціонування нотаріату та наукове переосмислення напрямів його вдосконалення. Тому вважаємо за доцільне у цій статті встановити шляхи вдосконалення функціонування нотаріату України в сучасних умовах правового розвитку.

У юридичній науці питання вдосконалення практики реалізації функцій нотаріату в Україні порушуються у наукових колах досить активно, однак розкриваються розпорошено і не послідовно, не однозначними є і наукові рекомендації щодо вдосконалення функціонування нотаріату в Україні. Як правило, переважна більшість учених обґрунтовують окремі шляхи вдосконалення функціонування нотаріату, не маючи при цьому єдиних концептуальних засад реформування нотаріату України. Окрім того, з огляду на існуючу Концепцію реформування органів нотаріату України (далі – Концепція) [1], положення якої мали бути реалізовані до кінця 2015 р., можемо констатувати, що всі положення Концепції реалізовані не були, і мета реформування не досягнута. На сьогодні ми можемо говорити про те, що порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, посадовими особами виконавчих комітетів органів місцевого самоврядування, консульськими установами містить недоліки та не був вдосконалений у правотворчому порядку, у тому числі закріплений законодавчо. Також не було вжито необхідних заходів зі зменшення кількості підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють питання діловодства, архівної справи, ведення реєстрів для реєстрації нотаріальних дій та їх узгодженості між собою; не створено Академію нотаріату як навчальний заклад для підготовки фахівців у сфері нотаріату; не внесено до класифікатору галузей права зміни щодо виділення окремої галузі – нотаріального процесу тощо. З огляду на існуючі недоліки практики реалізації положень Концепції, сьогодні можемо констатувати, що в найближчій правотворчій перспективі постане проблема розробки та прийняття нової Концепції реформування органів нотаріату України, в якій доцільно буде чітко визначити напрями реформування суб'єктів вітчизняного нотаріату, встановити засоби забезпечення функціонування нотаріату, відповідальних осіб за цю роботу, передбачити відповідальність за невиконання або неналежне виконання положень вказаного правового акта тощо. Вчені неодноразово наголошували на тому, що в Україні фактично відсутні єдині підходи до розвитку та реформування вітчизняного нотаріату. Це є підґрунтям хаотичності процесу такого розвитку і реформування, невизначеністю перспектив його функціонування. Тому серед першочергових заходів необхідно виробити концептуальні положення розвитку і реформування нотаріату, до яких віднести і ті, що стосуються вдосконалення його функціонування, а саме:

- 1) визначення критеріїв для встановлення граничної чисельності нотаріусів;
- 2) розроблення та затвердження комплексних програм проходження стажування і підвищення кваліфікації кадрів, які працюють у сфері нотаріату;
- 3) підготовка законопроектів, прийняття яких забезпечило б належне функціонування реформованого нотаріату [2, с. 51–52].

Незважаючи на подальше затвердження Концепції, слід наголосити на тому, що не всі положення цього документа отримали реалізацію на практиці функціонування нотаріату. Вказане підтверджують й інші вчені, які наголошують, що наукові дискусії, які розгорнулися навколо основних проблем функціонування системи нотаріату, фактично виявили брак більш-менш цілісної концепції розвитку у цій сфері. Брак фундаментальних досліджень у сфері методології нотаріальної діяльності, а також фактичний стан справ, що склався у науці і практиці, свідчать про актуальність концептуального розвитку нотаріату в Україні [3, с. 49–50].

С. Фурса у своїх наукових дослідженнях, які здебільшого мають глибоко критичний характер, постійно порушує питання щодо недоліків функціонування нотаріату в Україні. Зокрема, серед основних вона називає такі:

- 1) відсутність офіційного статусу нотаріату як наукової дисципліни. Незважаючи на значну кількість інформації, велику кількість книг, дисертаційних досліджень, нотаріат як наукова дисципліна не має

свого чітко визначеного офіційного статусу, а досить часто його відносять до несудових форм захисту та вивчають у межах дисципліни «цивільний процес»;

2) неповага до нотаріального процесу, що проявляється і при визначенні кількості навчальних годин, які відводяться на вивчення цієї дисципліни у вищих навчальних закладах;

3) коли виносяться на захист дисертаційні дослідження з проблем нотаріату, то виникає проблема, а до якої правової спеціальності відносити нотаріат, коли йдеться не про його організацію, а про особливості вчинення нотаріальних проваджень. Захищаються такі дисертаційні дослідження зі спеціальності 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес»; «сімейне право»; «міжнародне приватне право». Тобто нотаріат фактично не набув статусу самостійної процесуальної галузі (дисципліни) [4, с. 5–6].

Значна кількість поглядів учених стосується також проблеми правового регулювання нотаріальної діяльності як основи її належного функціонування. Насамперед наголошується на непослідовності практики правотворчості в частині оновлення правового регулювання нотаріату. Цілком справедливо й обґрунтовано зазначається, що законодавство України значною мірою змінюється лише механічно, а тому не має того соціального ефекту, на який воно розраховане. Водночас практика функціонування нотаріату доводить, що його роль, значення, авторитет невпинно зростають із розвитком нашої державності. А це потребує вдосконалення нотаріальних дій, підвищення вимог до кваліфікації нотаріусів та їхньої відповідальності, адже саме від якості роботи нотаріальних органів залежить правильне функціонування цивільного обороту в господарстві, ефективність захисту майнових прав, законних інтересів громадян і юридичних осіб. Також відзначається, що функції нотаріату виникають і реалізуються відповідно до об'єктивних потреб розвитку суспільства, відповідно і зміст функцій нотаріату, а також їх реалізація є такими, що змінюються під впливом розвитку суспільства. У цілому підтримуючи ідеї вчених щодо вдосконалення правового регулювання функціонування нотаріату, процесуальних засад функціонування нотаріату, додаються ще й такі рекомендації, як:

1) забезпечення координації законодавства і судової практики в частині функціонування нотаріату. Це обумовлено поточним процесом трансформації правових систем, що передбачає деяку стандартизацію (універсалізацію) національних правових систем;

2) оптимізація міжнаціональної взаємодії правових систем має не представляти собою сукупність фактичних рекомендацій, а володіти інтегративними властивостями, забезпечувати взаємодію всіх її компонентів, одним із яких у перспективі стане система міжнаціональної взаємодії нотаріату [5, с. 24].

У юридичній літературі серед недоліків функціонування нотаріату визначають абстрактність і неточність закріплення правового статусу нотаріуса, у результаті чого визначеним у доказовому плані залишається питання правового статусу нотаріально посвідчених документів. Окрім того, потребує визначення належності нотаріуса до суб'єкта публічних повноважень, який одночасно є представником вільної професії [6, с. 16]. У контексті наближення вітчизняного нотаріату до нотаріату латинського типу зазначається на необхідності посилення реалізації функцій позасудового превентивного захисту, де нотаріат своєю діяльністю має сприяти досягненню завдань правосуддя, запобігаючи виникненню судових спорів шляхом попередження порушення цивільних прав та інтересів, забезпечення їх належної реалізації [7, с. 84].

Про необхідність розвивати і вдосконалювати нотаріальну діяльність в Україні відповідно до традицій європейського та світового співтовариства вказують багато вчених. Зокрема, зарубіжний досвід правового регулювання приватної нотаріальної діяльності розглядається у контексті вирішення двох важливих завдань держави:

1) побудова та розвиток ефективної системи охорони і захисту прав громадян приватними нотаріусами;

2) забезпечення охорони та захисту прав громадян за кордоном.

Вирішення першого із зазначених завдань безпосередньо організаційно пов'язане із запровадженням у правове регулювання нотаріальної діяльності базових принципів латинського нотаріату та входженням країни до Міжнародного союзу нотаріату. Робиться висновок, що саме у системі латинського нотаріату держава переходить від безпосереднього вчинення нотаріальних дій та одночасного адміністративно-правового регулювання цього процесу лише до комплексного правового регулювання: встановлення обмежень зайняття нотаріальною діяльністю, регламентації призначення на посаду нотаріуса, визначення кількості нотаріусів, встановлення ставок державного мита та розмірів плати за вчинення нотаріальних дій, забезпечення законності й етики (дисципліни) нотаріальних дій, притягнення порушників до відповідальності, припинення нотаріальної діяльності тощо.

Вирішення другого із завдань держави пов'язане з взаємним проникненням на територію суверенних держав як документів, засвідчених нотаріусами інших країн, так і необхідністю охорони прав громадян, які перебувають за межами країни. Стосовно останніх встановлено, що національне законодавство та міжнародна практика виділяє особливу роль консульських установ і дипломатичних представництв та

наділяє їх посадових осіб повноваженнями щодо вчинення нотаріальних дій. Однак не достатньо врегульованим як в Україні, так і в країнах ЄС залишається питання вільного обігу нотаріальних актів.

Також зроблено застереження і про те, що стандартизація та взаємне проникнення нотаріальної діяльності несуть за собою певне коло загроз, реакція на які у нотаріальному законодавстві світу та Європи ще відсутня – створення нотаріальних «офшорних зон», нотаріальна спеціалізація країн та регіонів, зрощення нотаріальної діяльності з фінансовими установами тощо [8, с. 14].

Враховуючи висловлені вище погляди учених на питання вдосконалення функціонування нотаріату в Україні, слід наголосити на тому, що зазначена проблематика потребує свого переосмислення, що обумовлено:

1) доктринальною невизначеністю приналежності нотаріату до інститутів держави або громадянського суспільства;

2) сучасними процесами реформування системи нотаріату, розширенням його функціонального призначення, покладенням додаткових повноважень та відповідальності на суб'єктів нотаріальної діяльності;

3) неоднозначним розумінням у юридичній науці тенденцій розвитку функціонування нотаріату;

4) активізацією юридичної практичної діяльності в Україні, частиною якої є нотаріальна практика.

Питання вироблення та обґрунтування шляхів вдосконалення функціонування нотаріату потребує відповідного доктринального підґрунтя, в основі якого концептуальне розуміння функціонального призначення нотаріату, яким виступають його функції як напрями діяльності, що забезпечують досягнення бажаного та необхідного соціального ефекту. Саме засновуючись на розумінні функціонального призначення нотаріату України, проблем його реалізації, можна в подальшому розкрити й обґрунтувати шляхи його вдосконалення, що забезпечить формування дієвого механізму реалізації функцій нотаріату України.

Спробуємо підсумувати стан функціонування нотаріату в Україні, що надасть змогу сформулювати систему рекомендацій з удосконалення практики функціонування нотаріату в Україні.

1. Функціонування нотаріату в Україні відбувається в умовах ґрунтового реформування правової системи України та апарату держави, що обумовлює перехідний етап розвитку нотаріату, змістом якого є відхід від монополії держави на нотаріальну діяльність та формування незалежної професійної системи нотаріату, що забезпечить його функціонування на засадах законності, професійності, незалежності та об'єктивної витребуваності.

2. Функціонування нотаріату в Україні перебуває під впливом ґрунтового наукового переосмислення його сутності, ролі, призначення у контексті розбудови громадянського суспільства, елементом якого є нотаріат, та його взаємодії з інститутами державної влади.

3. Функціонування нотаріату в Україні є елементом юридичної практичної діяльності, що зумовлюється специфікою функціонування юридичної практики в цілому. Тому нагальними проблемами функціонування нотаріату в Україні є посилення взаємодії між суб'єктами юридичної практики, особливо з органами судочинства, суб'єктами адвокатської діяльності тощо.

4. Розвиток функцій нотаріату в Україні зумовлений об'єктивними потребами суспільства у забезпеченні стабільності та непорушності суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб.

5. Функції нотаріату розкривають зміст і визначають рівень ефективності діяльності суб'єктів нотаріальної діяльності, характеризують недоліки та обумовлюють шляхи вдосконалення функціонування нотаріату.

6. Спостерігається тенденція до поступового зменшення впливу держави на функціонування нотаріату в умовах посилення ролі громадянського суспільства та його інститутів.

Використані джерела:

1. Концепція реформування органів нотаріату в Україні, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 р. № 3290/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v3290323-10>.
2. Чижмарь К. І. Концепція реформування органів нотаріату в Україні / К. І. Чижмарь // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 9 (95). – С. 46–53.
3. Безклубий І. А. Методологія дослідження нотаріальної діяльності / І. А. Безклубий, Л. В. Єфіменко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. – № 6 (104). – С. 48–59.
4. Фурса С. Я. Теоретичні засади створення нотаріату в Україні: від практики до теорії / С. Я. Фурса // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 12. – С. 3–10.
5. Черниш В. Нотаріат України на шляху до європейських та міжнародних стандартів / В. Черниш // Юридична Україна. – 2013. – № 2 (122). – С. 21–25.
6. Баранкова В. В. Проблеми нотаріальної форми охорони та захисту прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В. В. Баранкова. – Х., 1997. – 24 с.
7. Абашидзе А. Х. Роль и содержание деятельности Международного союза латинского нотариата в современных условиях / А. Х. Абашидзе, А. В. Дударев // Государство и право. – 2001. – № 1. – С. 82–85.

8. Федорова К. І. Адміністративно-правове регулювання приватної нотаріальної діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / К. І. Федорова. – Запоріжжя, 2008. – 208 с.

Золотухіна О. М. Вдосконалення функціонування нотаріату України в сучасних умовах правового розвитку

У статті здійснено науковий аналіз правового регулювання функціонального призначення нотаріату в Україні. Розкрито проблеми функціонування нотаріату в сучасних умовах розбудови правової системи України. Визначено перспективи вдосконалення функціонування нотаріату України в сучасних умовах правового розвитку.

Ключові слова: нотаріат, нотаріус, нотаріальна діяльність, функції нотаріату.

Золотухина О. Н. Усовершенствование функционирования нотариата Украины в современных условиях правового развития

В статье осуществлен научный анализ правового регулирования функционального назначения нотариата в Украине. Раскрыты проблемы функционирования нотариата в современных условиях развития правовой системы Украины. Определены перспективы совершенствования функционирования нотариата Украины в современных условиях правового развития.

Ключевые слова: нотариат, нотариус, нотариальная деятельность, функции нотариата.

Zolotukhina O. Improving the functioning of notariat in Ukraine in modern conditions of legal development

In this paper the author carried out a scientific analysis of the legal regulation of the functional purpose of notariat in Ukraine. Reveals the problem of functioning of notariat in modern conditions of development of the legal system of Ukraine. The prospects of improving the functioning of notariat of Ukraine in modern conditions of legal development.

Key words: notariat, notary, notarial activity, notaries functions.

УДК 343

*Олена Олександрівна Костенко,
викладач кафедри міжнародного права
Інституту міжнародних відносин
Національного авіаційного університету*

**ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОШИРЕННЯ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНОЇ
ДЕЗІНФОРМАЦІЇ (ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ)**

Очевидно, що однією з найпопулярніших тем для дискусії у сучасній науці є ті питання, які пов'язані з так званим «інформаційним суспільством». Обсяг інформації, який нас оточує, на сьогодні збільшився у сотні, навіть тисячі разів у порівнянні з недалеким минулим і сталося це здебільшого через появу мережі Інтернет. Важко переоцінити позитивний вплив сучасної доступності інформації – відсьогодні ми бачимо величезну кількість можливостей, які відкриваються для людства завдяки інформаційним технологіям.

Які ж проблеми та виклики ми маємо внаслідок феномену бурхливого розвитку інформатизації суспільного життя людей? Сучасні реалії свідчать про виникнення складних проблем і неоднозначних підходів до їх вирішення у тій сфері, де людина зіштовхується з інформаційним простором. Гостроактуальними на сьогодні є проблеми протидії маніпулюванню інформацією, що спричиняє суспільно небезпечні наслідки. На нашу думку, правове осмислення цих проблем має сприяти вдосконаленню протидії суспільно небезпечному маніпулюванню інформацією, розробці критеріїв якості інформації та правил регулювання її обігу у суспільстві загалом, належного захисту людини від тих маніпуляцій інформацією, які можуть спричинити суспільно небезпечні наслідки (наприклад, значну шкоду здоров'ю людини, національній безпеці тощо).

Таке явище, як дезінформація у суспільному житті з'явилося разом із людською здатністю передавати іншому суб'єкту ті чи інші дані. Навряд чи можна не враховувати той очевидний факт, що більшість пересічних людей в Україні асоціює її з воєнною тактикою під час Другої світової війни, або в сучасних так званих «гібридних» агресивних актах. Та чи використовується дезінформація поза межами воєнних дій? Так, філософ В. Свінцов визначає дезінформацію як «передачу (об'єктивно) хибного знання як істинного або (об'єктивно) істинного як хибного» [1, 83]. Проблеми щодо тлумачення цього терміна виникають при зіставленні його з такими поняттями та словосполученнями, як обман, брехня, наклеп, повідомлення неправдивих відомостей, приховування правдивих відомостей та ін. Деякі з цих термінів, до речі, використовує український законодавець у Кримінальному кодексі України (далі – КК України). Філософська дискусія щодо точного визначення істинності та хибності інформації точиться ще з античних часів, але сучасні вчені на сьогодні вважають важливим дати визначення «дезінформації» та відмежувати її від вказаних понять.

Так, один із найвідоміших спеціалістів у сфері дезінформації К. Фокс наголошує на її концептуальній відмінності від брехні, аргументуючи тим, що метою дезінформації є введення отримувача інформації